

SØRVESTEN

Medlemsblad for Norges Handikapforbund Sørvest, Rogaland og Hordaland

04/09

6. årgang

INNHold 04/09 S.6 BARE VILJEN ER TILSTEDE **S.8 NORDÅSTUNETS STIFTELSE** S.10 MED FAST Plass PÅ STORTINGET **S12 DA MÅNEN BLE EROBRET** S.15 IKKE MER KUVOGN **S.16 PÅ TUR TIL GRAN CANARIA** S.18 ENDRINGER I BRUKERPASSORDNINGEN **S.19 NYTT OM PASIENTREISER**

Ansvarlig utgiver:

Norges handikapforbund Sørvest
Østre Nesttunveien 20,
Postboks 93, 5852 Bergen

Tlf: 55 11 99 50

Fax: 55 11 99 59

E-post: nhf.soervest@nhf.no

Ansvarlig redaktør :

Arild Birkenes

I redaksjonen for øvrig:

Anne-Berit Kolås, Rolf Østbø og
Alf-Are Skog

Utgivelser:

Bladet kommer ut 4 ganger i året

Frist for innlevering av stoff

til neste nummer

31 januar 2010

Signerte artikler:

Signerte artikler er undertegnedes
ansvar

Annonser:

Media Direkt Norge

Forsidebilde: Lola Garcia Birkenes

Layout:

Hvarings as | tina

Trykk:

Bryne Stavanger Offset

LEDER

ANNE-BERIT KOLÅS

Så er det tid for årets siste leder. Jeg ser tilbake på høsten med stor glede. Jeg har truffet mange NHFere i Sørvest, har møtt tillitsvalgte i andre regioner, har møtt unge talenter i NHF og ser at vi i det store og hele er enig om at NHF er viktig for at vi skal få endret det norske samfunn, slik at vi kan få leve våre liv på (omtrent) likeverdig måte som andre innbyggere i Norge.

Vi i styret og administrasjonen i NHF Sørvest har slitt oss gjennom budsjettarbeidet og som så mange ganger før har vi måttet tilpasse aktiviteten etter økonomien. Vi har måttet sjekke om det er gjort vedtak i fortid som har betydning for hvordan vi skal budsjettere, og slik trodde jeg nok det stort sett var rundt om i hele det norske samfunnet. MEN jeg er nok nokså naiv. Jeg trodde at når Regjeringen la fram for vedtak en lov mot diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne, når regjeringen la fram en transportplan for perioden 2010 - 2019, når regjeringen la fram en ny handlingsplan om universell utforming for perioden 2009-2013, og alle disse dokumentene snakker om hva som må gjøres for at samfunnet skal bli universelt utformet og hvordan dette skal oppnås innen 2025, så måtte de også ta hensyn til dette i Statsbudsjettet.

Slik Statsbudsjettet for 2010 ser ut – ser jeg at dette er feil. Regjeringen i Norge er nok det eneste forum i Norge som kan gjøre vedtak som krever økonomiske tiltak, men som ”glemmer” det når budsjettene lages. Og med en flertallsregjering blir det nok neppe bedre etter Stortingsbehandlingen. Dette betyr for meg at det er liten vits å bli glad for gode lover og planer, for de vedtakene har ingen betydning for det videre arbeidet. Hva ville vi i NHF ha sagt om vedtak gjort i Landsmøtet, i årsmøtene og i

styremøtene bare ble satt til side fordi vi har lyst å bruke penger på andre ting. Jeg har alltid sagt at om jeg ønsker gjenvalg eller ikke vil bli kastet, må jeg forholde meg til de vedtak som organisasjonen gjør, men slik er det ikke i det politiske Norge, tydeligvis.

Lørdag og søndag før dette ble skrevet hadde vi den tradisjonelle høstsamlingen for ledere i lokallagene. Dessverre var det mange lag som ikke deltok, kanskje fordi økonomien ikke tillater det eller fordi det falt sammen med andre aktiviteter. Programmet tok for seg de viktige tingene som skjer i samfunnet og som er viktig for oss som organisasjon og enkeltmennesker å forholde oss til. Vi fikk også en orientering fra inntektsavdelingen i NHF om muligheter for bedring av lokallagsøkonomien. Det flotte med denne samlingen var at vi fikk diskutert, luftet ut, og gitt signaler til hverandre om hva vi må gjøre og hvordan vi skal jobbe sammen for at Rogaland og Hordaland skal bli bedre å bo i for oss med funksjonsnedsettelse og dermed for de fleste andre innbyggerne også. Etter slike samlinger er nok de fleste nokså sliten, men jeg håper alle i dag har det som meg. Dette var kjempeinspirerende, jeg fikk nye krefter til å jobbe videre og jeg er blitt bedre kjent med noen av de utrolig flotte menneskene som finnes i vår organisasjon. TAKK til dere som deltok!

Når bladet leses er det nesten blitt jul, så jeg vil ønske dere alle en riktig god jul og takke for alle flotte innspill jeg har fått i min periode som regionsleder i 2009. Så en liten påminning; det blir jul selv om ikke hele ”huset” er vasket og de 7 sortene er bakt!

GOD JUL til alle lesere av Sørvesten!

REDAKTØRENS LEDER

ARILD BIRKENES
REGIONKONTORLEDER

Arbeid for alle eller for noe?

Hanne-Grete Mjølunes i Rogaland har i forkant av denne siste utgaven av Sørvesten i 2009 sendt oss et tankevekkende innspill om medias fokusering på antall uføretrygdede og funksjonshemmede som "kostnader".

Vi ønsker å ta innspillet på alvor og invitere leserne til å reflektere over opphavet til denne negative måten å presentere funksjonsnedsettelse på. Vi har tidligere trykket en artikkel som tok for seg sammenhengen mellom gode svar på dårlige spørsmål; dersom spørsmålet om hvordan de "vanføre" best kan hjelpes aksepteres som et godt spørsmål er det ikke langt til å akseptere "vanføre-hjem" som et godt svar. Problemet er at spørsmålet er feil stilt. Vanføre-hjemmene ble avskaffet med spørsmålet.

Redaksjonen ønsker ut fra forskjellige innfallsvinkler å stille spørsmålet om arbeidets verdi på en annen måte enn den rådende. Vi intervjuet blant annet stortingsrepresentant Tove Linne Brandvik fordi vi var nysgjerrige på om funksjonsnedsettelsen har påvirket synet hennes på arbeid og motiver for å drive politikk, men uten å få bekreftet fordommene våre på noe entydig vis. Hun mener blant annet at "arbeidsplasser av natur er konkurranseutsatt" og bekrefter dermed en svært utbredt oppfatning. Men kanskje skaper oppfatningen en del av utfordringene vi som interessepolitisk organisasjon forsøker eller burde forsøke å overkomme? Dersom arbeidsplasser "av natur er konkurranseutsatt" blir ikke tiltak for å unngå konkurranse nødvendigvis "unatur"?

I den grad politikere tenker verdien av arbeid ut fra et konkurranse

og lønnsomhetsperspektiv vil ikke ethvert hjelpemiddel, time til brukerstyrt personlig assistanse eller andre virkemidler for råderett over eget liv nødvendigvis bli bokført som en ekstrakostnad? Kan det være at medias fokus på uføretrygdede og "kostnadene" som funksjonshemmede "påfører" samfunnet kun forsterker dette enfoldige perspektivet på arbeidet og dermed på hva det vil si å være menneske? Er ikke ulønnsomme arbeidstakere også verdiløse arbeidstakere og dermed på vei mot å bli verdiløse som mennesker?

Når politikere tenker arbeid ut fra samme lønnsomhetsmålestokk som bedriftsøkonomene eller samfunnsøkonomene blir ikke resultatet nødvendigvis det samme; må ikke bedriftsøkonomisk eller samfunnsøkonomisk ulønnsomme arbeidstakere nødvendigvis bokføres som "ekstrakostnader" og antall uføretrygdede bli et problem som politikere må løse?

Vi stiller spørsmålet på en annen måte; har ikke antallet uføretrygdede og "kostnadene" som funksjonshemmede "påfører" samfunnet med politisk etablerte krav til produktivitet i arbeidslivet å gjøre? Fra et interessepolitisk perspektiv; er det mulig å avskaffe en slik måte å tenke politikk og arbeid på?

I portrettet av Per Langeland som Rolf Østbø har ført i pennen kommer konturene av et levd og helt liv fram, ikke et begrenset utsnitt som har med en fysisk funksjonsnedsettelse å gjøre. Langeland peker blant annet mot det problematiske ved en form for delvis "integrering" som ikke løser den grunnleggende sosiale og økonomiske eksklusjonen

som rammer en rekke grupper, ikke bare personer med nedsatt funksjonsevne. Langeland understreker både i portrettet og i andre sammenhenger at ikke alle kan bidra like mye til enhver tid. Spørsmålet er om ikke også dette synet på arbeid og funksjonsnedsettelse reflekterer det "naturlige" produktivitetskravet?

Skal vi som interessepolitisk organisasjon for eksempel kreve integrering av funksjonshemmede på et arbeidsmarked som ikke gjør det mulig å yte etter arbeidsevne, selv om den skulle være "nedsatt"? Listen med "tiltak" for å inkludere funksjonshemmede på arbeidsmarkedet er riktignok lang, men fjerner ikke regelen som gjør tiltakene til unntak; regelen er 100 prosent eller mer produktivitet, alt annet er avvik, altså gjenstand for "tiltak".

Er integrering på slike premisser dømt til å feile eller dømt til å akseptere "tiltak" eller andre "spesialordninger" som "løsning"? I forbindelse med "nedslående" resultater fra avtalen om Inkluderende Arbeidsliv uttaler landets statsminister i skrivende stund at det skal "lønne seg å jobbe". En annen måte å formulere denne tankegangen på er å si at det "skal ikke lønne seg å være syk". Kanskje er problemet feil formulert, eller at sykefravær ikke har noe med lønnsomhet å gjøre for den som er syk, like lite som funksjonsnedsettelse har med lønnsomhet å gjøre for funksjonshemmede?

NHF nøyer seg for eksempel på tilgjengelighetsområdet ikke lenger med at funksjonshemmede skal kunne komme seg inn bakveien, kjøkkenveien eller gjennom pipa som noen prøver seg på i disse

juletider. Hovedinngangen og dermed hovedutgangen skal være for alle. Attførings tiltak gir riktignok tilgang til arbeid for mange, men det er fortsatt en spesiell løsning for dem som ikke klarer seg i konkurransen og verdien eller kostnadene måles

fortsatt ut fra enfoldige lønnsomhetskriterier.

Som en bekreftelse på at livet ikke retter seg etter en slik enfoldig nytetenkning og syn på hva det vil si å være menneske leverer Rolf Østbø en velrettet artikkel om den unyt-

tige, men fantastiske måneladningen for 40 år siden. Mange arbeidet for å få måneladningen til, selv om den neppe var særlig lønnsom.

Fordi du trenger god plass og fremkommelighet

Mercedes-Benz er et merke fra DaimlerChrysler

Få det bedre med firehjulstrekk.

Mercedes-Benz Vito har detaljene du ønsker deg.

DRIVSTOFFFORBRUK FOR VITO 4X4 VED BLENDET KJØRING; 0,84-0,96 L/MIL. CO2-UTSLIPP 222-254 G/KM. VERDIER IHT. DIREKTIV 80/1268/EØF. IMPORTØR BERTEL O. STEEN AS. ESP (ELEKTRONISK STABILITETSPROGRAM), ABS (BLOKKERINGSFRIE BREMSER), ASR (ANTISPINNREGULERING), BAS (BREMSEASSISTENT) OG EBV (ELEKTRONISK BREMSKRAFTFORDELING).

Valg av riktig bil er svært viktig for å få hverdagen til å fungere. Nye Vito har stor plass, mange praktiske løsninger,

stor takhøyde og enorm fleksibilitet. med "4x4" firehjulstrekk får du suveren fremkommelighet selv på isete veier. Bilene er også alene om å kunne tilby kombinasjonen; firehjulstrekk, automatgir og dieselmotor. Blant standardutstyret finner du ESP med integrert ABS, ASR, BAS og EBV* som hjelper deg å holde kontrollen i

kritiske situasjoner. Kontakt din nærmeste autoriserte Mercedes-Benz forhandler for mer informasjon om de viktige detaljene som gjør hverdagen din enklere. Hjertelig velkommen!

Mercedes-Benz

Bertel O. Steen Rogaland AS
Vassbotn 9, 4313 Sandnes
Tlf. 51 70 70 70, Fax. 51 70 70 72

Algaard AS
Ekraeveien 27, 5261 Indre Arna
Tlf. 55 39 31 00, Fax. 55 39 31 01

KONTORETS SPALTE

ALF-ARE.SKOG@NHF.NO

I full fres!

Det er et forhold mellom hva vi har råd til og hva vi vil ha råd til! I siste nummer var jeg innom dette med finanskrisa. Jeg skal la den ligge. Den er erklært død og den skal vi ikke tenke på nå. Nå er vi midtfjords på kapitalens årlige seilas. Havet er fylt med tilbud av alt slags fiksfakserier som vi ikke trenger. Likevel drar vi bankkortet som om det er menneskehetens siste jul. Før hadde vi råd til at alle som søkte TT kort ble innvilget det. Det har vi ikke råd til nå, forteller NAV. I Oslo betaler en 30 kroner i TT billett og kjører ubegrenset. I Ålesund har de ikke råd til den slags likeverdighet.

Det har de heller ikke i Hordaland eller Rogaland. Der betaler kunden opptil flere hundre kroner for den samme type tjeneste som passasjerer i andre fylker betaler 40-50 kroner for. Dette skjer ikke fordi kunden har råd til det, men fordi samfunnet ikke vil ta seg råd til det. Dette omtales og som det rettfærdige. Man tenker da gjerne på at det er bedre å sørge for at alle får det like dårlig. Da blir det rettfærdig, da! Jeg har inntrykk av at denne tankemåten er lissom helt grei å bruke på funksjonshemmede. Det er gjerne ikke så nøye. Det blir alltid en ordning. Vær heller glad, smil til verden om den nå ikke liker deg. Jeg hørte nett-

opp om mannen som var på byen med kollegaer. Etter en hyggelig kveld kom tiden da mannen skulle hjem. Han bruker elektrisk rullestol og bestilte maxi-taxi. Det var bare det at maxi-taxiene var kjørt hjem. Servicenæringen hadde tatt kvelden og gått til køys. Kunden overnattet i resepsjonen på et av byens hotell til servicenæring fikk gnidd søvnen ut av øynene og kommet seg på jobb. Nei, da er det bedre å hete Trond Giske. Da har en egen sjåfør som kan kjøre så fort som bare det.

Regionskontoret har sendt ut et meldeskjema til lokallag og et tilfeldig utvalg av medlemmer. Skjemaet søker å kartlegge uregelmessigheter ved bestilling av TT, pasient, skoletransport og kjøring til og fra arbeid. Vi håper medlemmene svarer på skjemaet slik at det kritikkverdige transporttilbudet funksjonshemmede tilbys kan bli forbedret.

Regionstreffet ble holdt på Ullensvang hotell i oktober måned. Det var samlet 80 deltakere som fikk et variert program å velge i. Hovedtema var bolig. Med utgangspunkt i en prosjektmodell fra arkitekt Pål Storsveen ble det presentert en boform bygd på integrasjon av ulike type mennesker i alle aldersgrupper i et fellesskap. Samtidig med at boformtanken bygger

på et fellesskap er den enkeltes selvstendighet viktig. Ideen hadde bakgrunn i NHFs handikapolitiske boligprogram, Selegrendbevegelsen og de muligheter som dagens reglement i husbanken har. Oppfølgingen har båret frukter i form av at enkeltpersoner ønsker å se nærmere på dette, i form av samtaler og drøftelser med lokale myndigheter og enkelte organisasjoner.

Norges Handikapforbund Sørvest har flyttet fra Kokstad til Nesttun. Vi er nå i det nye Fana Kulturhus, Østre Nesttunvn 20, 5852 Nesttun i 5 etasje. Fyldig rapportasje følger i neste nummer.

Takk for denne gang og lev vel!

Bare viljen er tilstede

TEKST: ROLF ØSTBØ

Per Langeland er et bevis på at det meste er mulig, bare viljen er til stede. Han som selv måtte ha bistand for å komme i jobb, klarte å forandre den situasjonen på egen hånd. Etter ett og et halvt år i prosjektet Arbeid med Bistand fikk han tilbud om selv å begynne som jobbkonsulent. I løpet av den tiden hadde han prøvd seg i ulike stillinger, men uten å finne noe han følte han kunne satse på.

Da han ble tilbudt jobben, tenkte han nøye gjennom hva dette ville innebære, før han endelig bestemte seg for å slå til. Det til tross for at han innerst inne visste at han var kvalifisert til jobben som jobbkonsulent. Ualminnelig godt kvalifisert, vil vi tilføye!

Han visste godt hvordan det var å sitte på den andre siden av bordet, og i ettertid var han glad for at han valgte å ta utfordringen. Det er ingen tvil om at han hadde jobbet hardt for å komme dit han var nå. Etter å ha drevet rullestolbutikk i sju år, der han satte seg på skolebenken etter arbeidstid for å lære salg og markedsføring, hadde han endelig kommet i mål!

De egenskapene arbeidsgiveren var på jakt etter, var blant annet salgserfaring og godt håndlag med folk med til tider svært variert bakgrunn, og ikke vet jeg hvem som eventuelt kunne ha matchet Per Langeland med de kvalifikasjonene... .

Sixteen Tons

Jeg kan ikke si annet enn at jeg er spent før møtet med Per, og hans livsleider gjennom snart 40 år, Siv. Jeg grøsser ved tanken på å legge mine skjeve fingre i Pers bjørneklo, men mine bange anelser blir gjort til skamme, for Per klemmer heldigvis ganske lett.

Fantomets knyttneve er nemlig ingenting mot Pers "fist of iron" (knyttneve av jern), som Tennessee Ernie Ford synger om i 50-tallets megahit "Sixteen Tons"! En skulle jo tro at den sangen handler om Per Langeland!

"If you see me comin', better step aside", i et annet vers lyder det "one fist of iron, the other of steel". Joda, det stemmer på en prikk. I tillegg har mannen et hjerte av gull!

Ekteparet Langeland bor like i nærheten av NATOs hovedkvarter på Jåtten utenfor Stavanger. Etter at jeg har fått omvisning ute på en kjempesvært terrasse som er utstyrt med både oppmurt blomsterbed og, hadde vi nær sagt, innredet fuglehus, er det på tide å komme seg inn i varmen.

Per og jeg har i flere tiår trodd at første gangen vi møtte hverandre var på Stavanger trykkekontor, der vi ventet på tur hos samme saksbehandler. Når vi en sjelden gang møtes, pleier det derfor å utspilles følgende samtale:

Per: Hva var det nå hun het?

Rolf: Aasta.

Per: Hu va fine!

Rolf: Ja, rett og slett jysla fine!

Så viser det seg at i alle disse årene har vi tatt feil. Ikke om vår pene saksbehandler, men om at det var første gang våre veier krysset.

For, i 1971 er det stort show i Kuppelhallen i Stavanger. John Harry Hasselquist, alias "Samson", skal bevise at han er verdens sterkeste mann! Ikke akkurat et beskjedent utsagn, og jeg som på det tidspunktet er en langhåret ramp på 15 år, har fått med noen kompiser fra Buøy for å ta dette fenomenet nærmere i øyesyn.

Av frykt for å bli kalt opp på scenen, setter vi oss knalltøft på andre rad. Men hvem andre enn nittenåringen Per Langeland står midt på scenen og smiler selvsikkert mot kveldens publikum. Han er en av "Samsons" to livvakter, men ser ut som om han kunne ha utfordret både sin sjef og hvem det skulle være. Han ser ut som om han eier scenen!

Akterutseilt igjen

Per fikk en tøff barndom, ingen tvil om det! Oppvekstårene i Stavanger bød helt klart på utfordringer som var vanskelige. Han var en stund på et barnehjem i Kristiansand, og en kort periode tilbrakte han hos fosterforeldre på landsbygda. Hans rastløshet gjorde imidlertid at han snart banket på døra igjen hjemme.

Femten år gammel dro han til sjøs, og på en av de første turene gikk ferden til Kjøpsvik i Lofoten. Mens båten lå ved kai, fikk han for seg at han skulle poste et brev, men fant det ikke bryet verdt å varsle sine overordnede om dette. Så gikk han, sammen med lettmatrosen. Det var snø og kaldt og Per var kun iført kokkeklær, hvit T-skjorte, rutet bukse og hvite tresko. De fikk postet brevet, men på sin ferd traff de noen av stedets lokale skjønnheter som de fikk overtalt til et aldri så lite glass Coca-Cola.

For å gjøre en lang historie kort; tiden ble glemt, og da de kom til brygga noen timer senere, hadde båten seilt for lengst.

Utrolig gjestfrie disse nordlendingene! Timer i Kjøpsvik ble til dager, og både bysegutten og lettmatrosen lot seg villig oppvarte. De gjorde avtale med rederiet at de måtte innfinne seg i Trondheim noen dager senere for å ta igjen båten. Men da de kom dit på den oppgitte datoen, må en eller annen ha sett feil på klokka, for til sin forskrekkelse innså de at de var blitt akterutseilt igjen. For andre gang på under en uke!

Til tross for dette satser Per på en karriere som sjømann, i alle fall for en tid, og to år senere er unge Lange-land sjøulk på utenriksfart. Båten han har fått hyre på har stødig kurs mot Panamakanalen, men ankommer så seint på kvelden at den blir beordret til "reia" for å vente på tørn til neste dag. Denne turen blir på alle måter en minnerik opplevelse, og samtidig et vendepunkt for hans liv på de sju

hav! Om kvelden blir Per og noen kolleger hentet av småbåter som tar dem med inn i en ny og eksotisk verden.

Med en bil som trygt kan kalles "Dollarglis", bærer det inn i jungelen midt på svarte natta, og etter noen timers kjøring, åpenbarer det seg en bar og restaurant som kan tilby alt det europeiske sjømenn måtte begjære!

Da de noen timer senere, ved hjelp av Panamakanalens storslåtte konstruksjoner, befinner seg i Stillehavet, seiler de nordover mot Vancouver. På hjemveien blir dessverre Per nok en gang akterutseilt, og dette blir begynnelsen til slutten på hans sjømannskap.

Vi har kommet fram til 1969, og det er nå Pers ansvar å ta seg tilbake til gamlelandet. Vel hjemme, begynner han av alle ting på dypt religiøse Tryggheim Folkehøgskule på gudfryktige Jæren. Om han trives med obligatorisk andakt hver morgen skal være usagt, men jovial som han er finner han seg raskt til rette sosialt!

Faen heller, jeg tar alle tre

Det er 1973; grått, vått og kaldt. Per er ansatt som maskinfører på et byggeprosjekt i Bjergsted ved Byfjorden, like nord for Stavanger sentrum. Den energiske 21-åringen kjører truck, og har i tillegg ansvaret for papirpressa.

Han lossar av en lastebil, og hele tiden har han to 500 kilos papirballer på truckgaffelen. Til slutt er det tre baller igjen på lasteplanet, og han tenker: Faen heller, jeg tar alle tre! Hvordan det enn er, ramler den ene papirballen ned og rammer Per. Det som gjør at han overlever, er at den treffer ham litt på siden, og i stedet for at det er hodet som tar støyten, er det ryggen som brekker.

De neste øyeblikkene råder det totale kaos, men Per husker ennå fragmenter av det som skjer.

Smerte - Det er som en sabel har delt

meg i to.

Lyd - Den befriende lyden av sykebilsirenen. Øyeblikk - Jumperen som blir klippet i stykker før han blir trillet til operasjonsbordet.

Det skjer ting de neste timene som aldri skulle skjedd, men sykehustabber var sannsynligvis like vanlige på 70-tallet som i dag. Følgene av feilene som blir gjort, er at Per må ligge både vår og sommer på magen mens rygg-søylen ligger blottet og griner mot ansatte og besøkende som et sjokkerende vitnesbyrd om tabben som er blitt begått.

Han blir på Sunnaas i 13 måneder og holder ut med god hjelp fra sin kjære Siv, som står last og brast med ham! Etter dette rehabiliteringsoppholdet reiser det unge paret hjem igjen til Stavanger. Skjønt hjem? Av mangel på sitt eget bosted, får de bo midlertidig hjemme hos Sivs mor. En tid senere blir en kommunal bolig stilt til deres disposisjon. Resten er historie. Per er blitt eldre, men glimtet i øyet er det samme, og den fandenivoldske innstillingen han tilsynelatende har til det meste er blitt hans varemerke.

Lederen i Sandnes Handikaplag er like engasjert i NHF som han har vært i alle disse årene jeg har kjent ham. Noen ganger befriende politisk ukorrekt, men ikke la deg lure. Han er samfunnsorientert som få, og de som måtte finne på å undervurdere ham, gjør det bare den ene gangen!

Plutselig smalner han i øynene, og som en viss "Terje Vigen" - gnistrer hans øyne stygt - når jeg spør om hva som kan bedre forholdet mellom lokallagene og regionskontoret?

Bedre forholdet? Jeg skjønner ærlig talt ikke problemstillingen. Mener du å si at vi har problemer med regionskontoret?

Vår gemyttlige samtale tar en uventet vending. Jeg blir et øyeblikk vippet av pinnen, og velger raskt et nytt emne.

Finn løsninger!

Per sier at når han hører ordet vel-
dedighet, tenker han på almisser.
Som om noen gir deg 50 kroner og
sier at du kan gå og kjøpe deg noe.
Når frivillige organisasjoner organi-
serer landsomfattende pengeinnsam-
linger på vegne av funksjons-
hemmede, synes han det er helt greit
under forutsetning av at pengene
går til fattige i den 3. verden. Hvis
ikke, har han lite til overs for det og
mener at det er staten som skal bidra
økonomisk for å bedre forholdene for
funksjonshemmede her hjemme!

Han er imidlertid klar på at tidene
skifter, noe som endrer forutsetn-
inger og synspunkter, og trekker fram
Beitostølen Helsesportsenter som et
eksempel på dette.

Grunnen til at USA fikk en anti-
diskrimineringslov nesten tjue år før
Norge, forklarer Per med at veter-
anene fra Korea- og Vietnamkrigen
kjempet fram rettigheter som også
kom handikappede til gode i det
amerikanske samfunnet.

På spørsmål om vi nordmenn er
generelt tålmodige og sjelden blir his-
sige hvis ting ikke fungerer, repliserer
han kjapt at for sin del sitter han ikke
passiv og betrakter en trapp som en
uoverstigelig hindring. Han blir hel-
ler forbannet og spør om hvem som
vil bære ham.

-Ikke let etter problemer. Finn løs-
ninger! Er derfor hans motto.

Siv har lyttet oppmerksomt til det
ektefellen har sagt, og utbryter
plutselig: Jeg kaller vår generasjon for
institusjonsgenerasjonen. Mennesker
som er vant til å rette seg etter lover
og strenge regler.

Her er det på sin plass å innskyte at
Siv og Per hadde to barn. Eldste-
guttungen Frank døde bare 16 år
gammel i 1993. Det gjorde selvsagt
at ekteparet fikk en knekk. En
påminnelse om at livet bare måtte
fortsette for Siv, Per og datteren

Nina, som i dag arbeider og studerer
i København.

Per sier lavmælt at for ham er det et
paradoks at han kan være forbannet
på Gud, men samtidig vite at når alt
kommer til alt, er det bare Han som
kan hjelpe! Han føler nesten at det
er respektløst å si det, men hver gang
han er i begravelse er det Frank som
opptar tankene hans.

Jeg skifter tema og spør Per hva han
synes om at rullestolbrukere noen
steder i landet reiser gratis med buss
og lokaltog?

TT-ordningen er sosialt akseptert
så hvorfor ikke, sier han retorisk, og
utdyper det med at det ikke er alle
forunt å kjøre egen bil. Dessuten er
det faktisk forskjell på almisser og
fordeler, slår han uttrykkelig fast.

Vi er innom emner som Brukerstyrt
Personlig Assistanse (BPA) og skole-
politikk. Men temperatur blir det
ikke i samtalen før jeg nevner gang-
brosaken på Sola.

Det som har skjedd på Sola irri-
terer meg noe så jævlig! Jeg hadde
selvfølgelig håpet at det skulle
komme noe positivt ut av dette. Jeg
mener helt klart at Kristian Bore
ikke har fått den anerkjennelsen han
fortjener etter det arbeidet han har
lagt ned blant annet i denne saken!

Etter hvert går samtalen over i
brennaktuelle temaer som sviktende
medlemsrekruttering og NHF's, for
tiden, noe skrantende økonomi.
Tydelig engasjert mener han at det
blir for mye teori, og alt for lite
"action". Ullensvang er greit nok det,
som han sier, men organisasjonen har
stivnet for mye i formen og er for lite
preget av nytenkning.

Når det gjelder organisasjonens svake
økonomiske tilstand, legger han
heller ikke fingrene mellom!

NHF kan ikke stenge kranene før
regionene er selvforsynte! Sentralt
bør forbundet gå i seg selv og først

og fremst granske eget forbruk. Etter
min mening er det altfor for mange
som går og stiger i gangene der borte,
sier han bastant.

Jeg ser på klokka og kan konstantere
at viserne har løpt løpsk, men på
fallrepet må jeg bare vite hva det går
i når Per skal velte seg i kulturens
godtepose?

Jeg elsker to typer film! Olsen-
banden er absolutt bare helmaks, og
som en god nummer to rangerer jeg
alle typer cowboy-filmer!

Siv ser megetsigende på meg, før
hun sier knapt hørbart: Per har helt
elendig smak når det gjelder film.....

Per ser på sin kjære, smiler og legger
til: Men når det gjelder bøker er Jan
Guillou suveren! De siste jeg leste av
ham er trilogien om Arn, korsfareren.

Jeg sier takk for meg, halter over
parkeringsplassen og plutselig kom-
mer jeg til å tenke på Gunnar Reiss-
Andersens dikt:

"Brev fra en sjømann"

*Men aa rusle litt i land
Kan jo like fullt gaa an,
Og det vilde jeg nu gjøre, jeg da,
klossen.*

*Her forleden dag med Langeland og
baassen,
Og saa blev jeg tatovert,
Ja, aal over dekorert.
Men jeg husker ikke naar og ikke
aassen.*

*Men vi trulla ned ei trapp
Da vi kom ifra ei sjapp,
Og der vet jeg at vi levde og regjerte,
Og paa lommeboka blev vi nok
barberte.*

*Well, en franskmann sa: Tre skjær,
Og vi ropte: Bare skjær!
Ja, saa blev vi, som du skjønner
tatoverte.*

Kunngjøring:

Nordåstunets stiftelse – Utlysning av legatporsjoner

Nordåstunets stiftelse har som formål å yte tilskudd til velferd og trivsel for personer fra Hordaland med betydelig funksjonshemning. Funksjonshemningen må være så fremtredende at personen gjennom legeerklæring dokumenterer at man er helt avhengig av hjelp fra andre til å klare seg i det daglige. Det er en forutsetning for å bli tildelt midler fra Nordåstunets stiftelse at man gjennom framlegging av ligningsattest dokumenterer behov for tildeling av midler. Tilskuddet kan gis til enkeltpersoner, grupper eller fellesformål som ligger innenfor de ovennevnte kriterier, men bare til formål som ikke andre er pålagt det økonomiske ansvaret for.

Søknader om tildeling av legatmidler innenfor ovennevnte kriterier, må være forretningsfører advokat Ragnar Morken, Jacob Kjødesvei 15, 5232 Paradis i hende senest 1. januar 2010.

Tove Linnea Brandvik –

TEKST: ANNE-BERIT KOLÅS

Sørvesten har intervjuet Tove Linnea Brandvik, nylig innvalgt stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet i Hordaland. Tove Linnea Brandvik er første rullestolbruker med fast plass på Stortinget. Hun er medlem i Arbeids- og sosialkomiteen.

Gratulerer med jobben - Hvem er ditt politiske forbilde?

Mange takk for det. Gro er et politisk forbilde for meg. En tydelig politiker, med vilje til å endre, inkludere, tenke nytt og kjempe for det hun tror på.

Hvorfor er du interessert i politikk?

Fordi det handler om hvilket samfunn vi ønsker å utvikle. Politikk handler om fremtiden og om samhandling mellom mennesker. Alt som omgir meg er påvirket av politikken som føres i Norge. Hvordan vi har det, rettferdighet og ansvar har alltid opptatt meg.

Hva er din viktigste målsetting for den første stortingsperioden?

Mål nr. 1 er å påvirke samfunnet i en mer inkluderende retning. Det får betydning for arbeidet innen mange ulike politiske felt. Oppgaven min blir å bryte ned barrierer, endre holdninger for å få et samfunn som gir enda flere muligheten til å leve et aktivt liv hvor de selv har mulighet til å ta styringen over sin egen fremtid.

Er du for eller i mot EU?

Jeg har tvilt og jobbet meg frem til et ja-standpunkt. For min del veide fordelene ved å være med i beslutningsprosessene tyngre enn ulemmene ved å være fullverdig medlem.

I Norge har det bestandig vært et øns-

ke om å ha et godt samspill mellom offentlig og privat virksomhet; bare det ikke rokker ved prinsippet om fellesskapstanken.

EØS - avtalen, som Stortinget har bestemt at vi skal være en del av, pålegger imidlertid det offentlige å sette varer og tjenester ut på anbud.

Mener du at skole, helse og omsorg egner seg for konkurranse?

Jeg mener at anbudsprinsippet i liten grad egner seg for en del grunnleggende velferdsoppgaver, skole, hovedtyngden av helsetjenestene og omsorgstjenester er etter mitt syn ikke egnet til denne type kjøpsprosesser.

Dette gjelder også for en hel del andre kjøpsprosesser i det offentlige.

De fleste oppgavene som det offentlige leverer er ikke standardiserte "produkt" det er individuelt tilpassede tjenester i et uforutsigbart miljø. Det er også en stor begrensning i dette pga befolkningsmønsteret i Norge med store avstander, svært få tilbydere som dekker andre områder enn de store by-regionene. Det gir en situasjon med svært få tilbydere og til dels mangel på tilbydere. Det presser prisene i forhandlingsrundene opp, bla fordi tilbyderne må innarbeide det ekstra usikkerhetsmomentet som korte avtaler innebærer. De har også i en situasjon uten konkurranse i markedet muligheten til å presse prissettingen av tjenestene opp.

Det er skrevet mange utredninger om dette temaet og man vil finne eksperter som bekrefter at begge ytterpunktene er riktige, så dette er min overbevisning i forhold til om dette er egnet prinsipp for å få levert disse

tjenestene til innbyggerne våre.

Mener du at konkurranseutsetting av arbeidsplasser bidrar til å øke andelen funksjonshemmede i arbeid?

Jeg er usikker på hva du legger i spørsmålet. Arbeidsplasser er av natur konkurranseutsatt. De eneste arbeidsplassene som ikke er det er VTA og ulike varianter av tiltaksplasser. I tiltaksplassordningene er det i dag mange bedrifter som konkurrerer. Av disse er det både private og heleide offentlige selskap.

Jeg tror at det må utarbeides tiltak og en overordnet helhetlig plan for å få flere funksjonshemmede inn i arbeid.

med fast plass

Det handler om universell utforming, tilgjengelighet, transport og holdningssskape arbeid.

Utfordringene som funksjons-hemmede møter i arbeidslivet er svært ulike. Det blir derfor viktig å satse på grunnleggende endringer i samfunnet for å fjerne hindringer som begrenser deltagelse, jeg tenker da på universell utforming av det offentlige rom, transport og bedrifter. Det må også være et godt og variert sett med ulike virkemidler som kan brukes til å tilpasse utfordringene individuelt.

Vi har den beste bredbåndskapasiteten i verden, men hva tror du er grunnen til at vei- og jernbanenettet er så dårlig?

Det tror jeg er pga naturen, det er svært dyrt å bygge vei og bane i Norge og da tar det tid å få penger nok til alle de prosjektene vi ønsker oss.

Synes du yringsfriheten er sterk nok i Norge?

Ja, det håper jeg virkelig. Åpenheten i samfunnet vårt er mye takket være en svært god presse som gir oss et sterkt vern om yringsfriheten.

For min del opplever jeg at debatten rundt yringsfrihet også burde vært en debatt rundt etikk.

Hva er din mening om rettssikkerheten, og bruk av varetekt i Norge?

Norge har et for høyt innslag av varetekt, noe som har vært et prioritert område for Justisministeren i hele forrige stortingsperiode.

Det er viktig å få redusert bruken av varetekt ytterligere.

Rettsikkerheten er forbedret, men det

er viktig å fortsette å være kritisk til hvordan rettsapparatet vårt håndterer saker.

Synes du at idrettslag skal betale moms?

Nei, derfor var det viktig å lage en ordning som enkelt kompenserte for kostnadene ved dette i forhold til frivillige organisasjoner.

Hvor mye (i % av BNP) bør Norge gi i bistand til utlandet?

1 % er målet vi har satt oss for midler til bistand.

Hvorfor tror du vi er sinker i utvikling og bruk av grønn energi, til tross for at Oljefondet (Statens pensjonsfond -utland) er godt for 2000 milliarder kroner?

Norge er "sinker" i forhold til ny grønn energi fordi energiproduksjonen vår i dag er verdens reneste. Vi har vannkraft ressurser som andre deler av verden ikke har i samme grad og det gir oss mindre behov for å utvikle ny grønn energiproduksjon.

De områdene hvor vi har store utslipp i forhold til klimagasser er fra industri og transportsektoren. På de områdene gjør vi mye. Utviklingen av ny renseteknologi for Co2 i røykgass utslipp fra industrien er et svært viktig prosjekt på verdensbasis.

De store landene som nå bygger opp energiproduksjonen sin bygger i hovedsak kull eller gass kraftverk. De har ikke økonomi til å bruke den teknologien som eksisterer i dag, det som er utviklet til nå har i liten grad kapasitet til å håndtere store utslipp. De har heller ikke økonomi til å utvikle ny teknologi. Skal vi få tiltak i forhold til de kommende store utslippene må vi utvikle teknolog-

ien og eventuelt eksportere den ut i neste runde som en mulig del av klimavotehandling eller utviklingsbistand.

Mitt syn er at vi har tatt internasjonalt ansvar innen det området hvor vi kan bidra mest.

Mener du vi må få rettighetsfestet brukerstyrt assistanse (BPA)? Eventuelt når tror du det er gjennomført?

Jeg tror det vil være vanskelig å rettighetsfeste en tjeneste som er en del av et helt sett av mulige løsninger.

BPA er en flott ordning for mange, men retten til å få den er ikke betinget av en rettighetsfesting. Det kan vi også oppnå med sterkere forskrifter i forhold til kommunesektoren.

Rettighetsfesting på denne type ordninger er vanskelig å få gode rammer rundt. Den type virkemidler egner seg ofte best i forhold til oppgaver hvor alle har krav/plikt til å få den samme ytelsen, betinget av svært objektive kriterier.

Grunnskole er et godt eksempel. Aldersbetinget rett til grunnskoleutdanning.

1. Jeg er av de som jobber for å få dette gjennomført men som fremdeles ser en hel del utfordringer i forhold til når og hvordan retten skal utløses, skal den utløse et gitt omfang, skal den være diagnose eller aldersbetinget?

2. Tidshorisont i forhold til denne type lovfesting av en rett vil være 3 – 5 år. Utredninger, varslinger og høringer før det innarbeides i budsjett.

Da månen ble erobret

– Ørnen har landet

TEKST: ROLF ØSTBØ

I 1961 annonserte USAs president, John F. Kennedy, at det var et mål for USA å sende en mann til månen, og få ham trygt hjem igjen, innen utgangen av tiåret.

Dette førte til at NASA – National Aeronautics and Space Administration – startet Apollo-programmet for å nå et ambisiøst mål flere tvilte på var mulig å nå på så kort tid.

Drømmen ble imidlertid til virkelighet snau fem måneder før fristen gikk ut, med Apollo 11-flygingen.

De totale kostnadene for Apollo-programmet ligger på ufattelige 135 milliarder amerikanske dollar (i 2005 valuta).

Til tross for dette har NASAs Apollo-program blitt beskrevet som menneskehetens mest vellykkede teknologiske prosjekt.

Månen, 1969

To menn fra jordkloden befinner seg 120 meter over månens grå ugjestmilde overflate. Inne i månelandingsfartøyet "Eagle" står Edwin Eugene Aldrin, med kallenavnet "Buzz", klistret til kontrollpanelene. 39-åringen er anspent og føler seg utilpass.

Hans ett år yngre kollega, kommandør Neil Armstrong, ser spent ut av det lille vinduet på sin side. De har radiokontakt med sine kolleger i romfartssenteret i Houston, Texas i USA.

De nærmer seg det store målet. Men de har et stort problem; det er lite drivstoff igjen. Stedet de har beregnet å lande på er fylt av digre kampe-

steiner og Armstrong melder fra om dette i radiokontakten med jorden.

Sekundene går, datamaskinen om bord er overbelastet, varsellampene lyser og pilen som viser brennstoffnivået kryper lenger og lenger nedover.

De har 60 sekunder igjen før de må lande, ellers vil de treffe underlaget så hardt at landingsfartøyet ikke kan lette igjen på grunn av skadene det vil bli påført!

Pilen på drivstoffmåleren nærmer seg nå den røde streken som indikerer tom tank, og Houston advarer: "Tretti sekunder!"

Armstrong leter febrilsk, og plutselig åpenbarer det seg et egnet sted. Stillhetens hav.

Et av månelandingsfartøyet's bein treffer overflaten, og et kontaktlys tennes på kontrollpanelet. "Buzz" Aldrin melder umiddelbart fra om "contact light". Det er de første ordene som sies i det mennesket lander på en annen klode for aller første gang. Klokken er 21.17, norsk tid, 21. juli 1969.

Neil Armstrong melder kort tid etter til jorden: "Tranquility base here, the Eagle has landed". På dette tidspunktet viser drivstoffmåleren at de har 17 sekunder igjen. De ser på hverandre, rister på hodet og gliser.

"Stillhetens hav, we copy you down". Dere har en gjeng her nede som holder på å bli blå i ansiktet. Nå puster vi igjen. Takk skal dere ha!" lyder det fra jorda.

Mens dette dramaet utspilles, kretser

deres kollega, Michael Collins, rundt månen i romkapselen "Columbia". Hans jobb er å vente på at de to andre skal vende tilbake til kapselen når ferden til jorden skal starte.

Collins er den rolige, avbalanserte personen som er nøye utvalgt blant likemenn til rollen som det ensomste mennesket i verden. For det er vanskelig å kalle ham noe annet i de timene han venter på sine venner som utfører vitenskapelige eksperimenter på månens overflate.

Å konstruere en rakett

John F. Kennedys storslåtte visjon hadde altså blitt realisert, og i den forbindelse kan det være interessant å se på ferden til månen i et historisk perspektiv.

Allerede i 1903 hadde den russiske læreren Konstantin Ziolkovsky utgitt en vitenskapelig utredning om romfart.

Men det var først 16 år senere, i 1919, at den amerikanske rakett-pioneren Dr. Robert H. Goddard mente det var mulig å konstruere en rakett som kunne nå månen.

Dette ble nevnt i et 69 siders langt forskningsmanuskript om "En metode til å nå det ytre verdensrom" som ble offentliggjort i januar 1920 og som senere er blitt et klassisk verk om rakettvitenskap.

Tanke ble til handling da Goddard i 1929 sendte opp en rakett som var utstyrt med et termometer, et barometer og et lite kamera innstilt på å registrere hva disse to instrumentene viste i maksimal høyde.

Raketten, som var 3,45 meter lang,

65 centimeter bred og veide 16 kilo, løftet seg seks meter over sitt 18 meter høye utskytningstårn, vendte til høyre, løftet seg ytterligere tre meter og gikk så ned på et område som lå 51,3 meter fra utgangspunktet.

Det er interessant å merke seg at det var Goddards patenter og forskning som la grunnlaget da amerikansk romfart virkelig skjøt fart på slutten av 1950-tallet.

Stillhetens hav, 1969

”Buzz” Aldrin og Neil Armstrong har tilbrakt sju timer i månelandingsfartøyet. Egentlig skulle de ha sovet, spist og hvilt. Men adrenalinet som jager rundt i årene deres, gjør det

umulig å hvile, langt mindre å sove. Det gjennomborende lyset fra sola lyser opp i den trange kabinen.

De gjør seg klare, og hjelper hverandre med å ta på seg de trange romdraktene. De er naturligvis fryktelig spente!

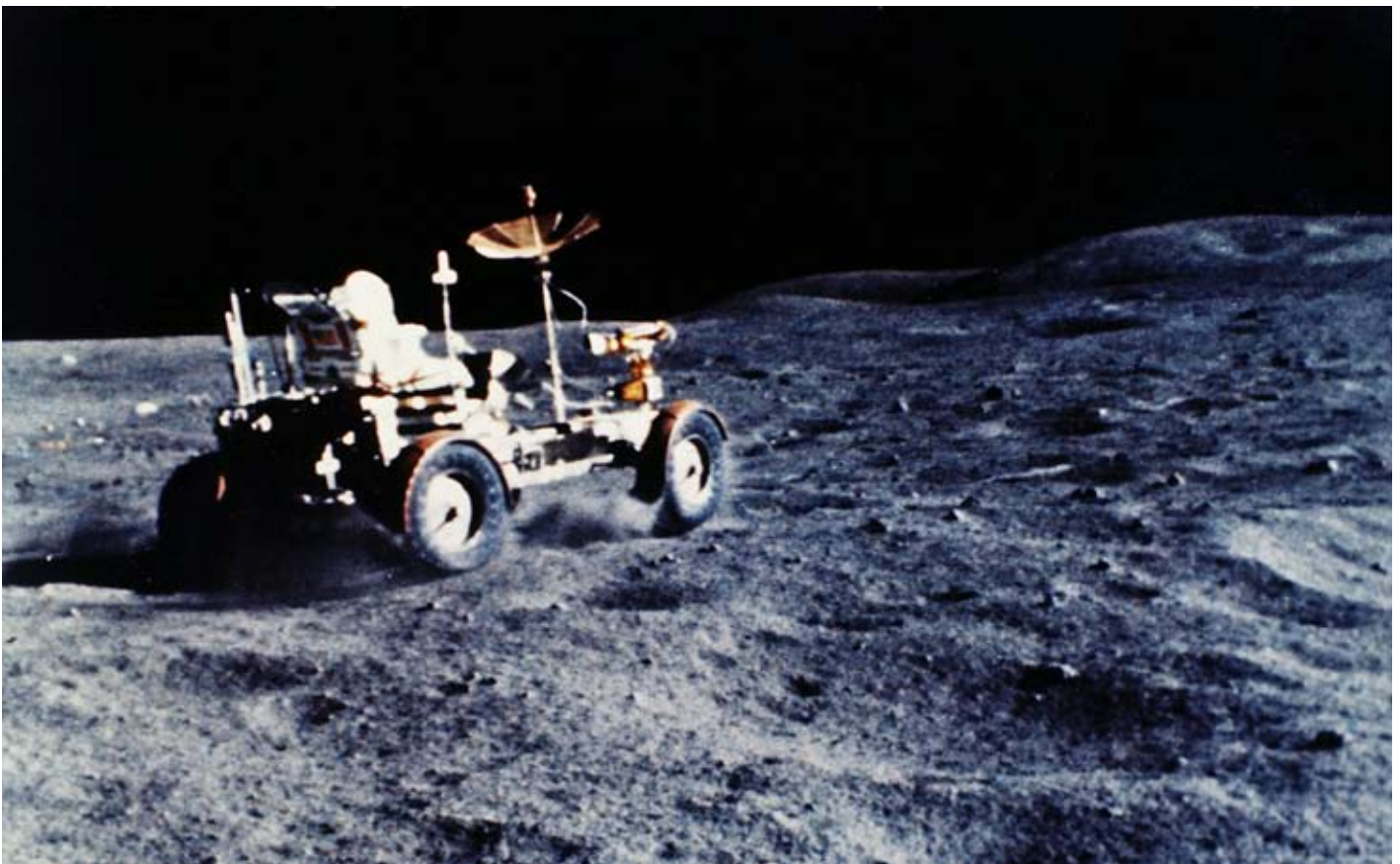
Neil Armstrong åpner luka og går ut på stigen. Ni trinn skiller ham fra det grå støvet på måneoverflaten. Aldrin har slått på fargekameraet som skal forevige nedstigningen.

Å beskrive et landskap

Armstrong setter foten sin på månen. Ingen vet om overflaten vil holde eller om den er som kvikksand. Forsiktig planter han begge beina på

bakken. Så sier han den kanskje mest kjente setningen noe menneske har sagt: ”It’s one small step for a man, one giant leap for mankind”, hvilket betyr noe sånt som: ”Et lite skritt for meg, et stort skritt for menneskheten”.

Oppe i fartøyet står ”Buzz” Aldrin og venter. Så tar han et skritt om gangen med den klumpete, livreddende romdrakten. Så er også han nede. Han ser seg rundt. Det er helt mørkt. Ingen farger bortsett fra månens hvite og grå støv. Han kan ikke se en eneste stjerne. Så melder han fra til romstasjonen i Houston, Texas: ”Beautiful. Beautiful. Magnificent desolation.”

De to ordene satt sammen er ikke så lett å oversette, men det betyr noe sånt som "Storartet ensomhet", og vakrere kan det vel ikke uttrykkes?

Foruten eksperimentene av mer vitenskapelig karakter, utfører de to astronautene også mer trivielle oppgaver. De planter det amerikanske flagget, og setter opp en plakett der det står at de er kommet med fred fra hele menneskeheten.

Så går de tilbake til "Eagle" og legger seg totalt utmattet til å sove etter å ha jobbet sammenhengende i 23 timer. Aldrin legger seg på gulvet, mens Armstrong må ta til takke med toppen av rakettmotoren som skal få dem opp i verdensrommet igjen noen timer senere.

Turen tilbake til jorden går som planlagt, og etter at de tre romfarerne har vært i isolat hos NASA i 20 dager følger en endeløs triumfferd jorden rundt.

Her kunne jo historien ha sluttet, men livet som helt og midtpunkt passet ikke den evige toer "Buzz" Aldrin, og det ble ganske snart kjent at han slet med tilværelsen.

Aldrin var en intelligent mann med bestått doktorgrad fra Massachusetts Institute of Technology. Han hadde også ambisjoner om å være førstemann som satte fotavtrykket sitt på månen. Men NASA ville heller ha Neil Armstrong, både fordi han hadde lengre fartstid som astronaut og fordi han var sivil pilot, ikke militær. I en periode med Vietnamdemonstrasjoner og kald krig, mente de at det var bedre å sette en sivil mann på månen først. Dette såret Aldrin, og det er ingen hemmelighet at han ble skikkelig forbannet fordi han følte at han var urettferdig behandlet.

Å skulle spille helt

De tre som ble tatt ut til denne legendariske måneferden var vidt forskjellige mennesketyper. Armstrong var

den innadvendte, stille typen. Men når han først sa noe, var det vel verdt å lytte til. Collins var en intellektuell, og nøt stor respekt i alle leire. Når det gjaldt Aldrin, var han en rastløs sjel som ikke fant seg helt til rette noen steder. Han hadde også en del problemer med alkohol og depresjoner, noe som nok var en medvirkende årsak til hans stadig svingende humør.

En opplevelse hadde de imidlertid til felles: I alt oppstyret som fulgte med månelandingen, gikk det opp for dem at det tæret på humør og krefter å skulle spille helter for en hel verden. De hadde gjennomgått den spektakulære måneferden med alle tenkelige og utenkelige scenarier, men NASA hadde heller ikke klart å forberede dem på det hysteriet de skulle bli kastet uti i månedene og årene som fulgte.

I 1972 gikk Aldrin nådeløst ut i pressen i en serie artikler. For første gang snakket han om konsekvensene å være nummer to på månen. Han mente at de hadde vært så opptatt av å forberede seg til måneferden at de sto helt ubeskyttet for hva som ventet dem når de vendte tilbake.

Da spørsmålet om hvordan det var å gå på månen kom fra fans, presse og vitenskapsmenn, slet han med å svare. Han ville så gjerne si noe dypt, noe meningsfylt. Men han var ingeniør, ikke poet, som han så trefende uttrykte seg ved en anledning.

Det er 40 år siden i år. Det amerikanske flagget på månen er antakelig blitt helt hvitt på grunn av de kraftige solvindene som regjerer på stedet. De tre astronautene er blitt gamle menn på nærmere åtti år. Armstrong og Collins er sjelden å se i offentlighetens lys, men Aldrin er fremdeles aktiv. Han er stadig på farten og holder foredrag om månelandingen, og for å lansere sin selvbiografi "Magnificent desolation" som kom i år. Samtidig, og det er helt sikkert den største prestasjonen, kan han markere

at han har vært edru i 30 år!

Månelandingen er en av de største begivenhetene i menneskehetens historie. 600 millioner mennesker verden over fulgte dramaet sekund for sekund på fjernsyn, og i Norge var det den alltid korrekt antrukne sivilingeniøren Erik Tandberg, og den joviale NRK-journalisten Jan P. Jansen som formidlet sine inntrykk til norske seere.

Det vil bli nye ekspedisjoner, og en gang i framtiden vil det bli bemannede ferder til Mars. Men selv det kommer ikke til å overgå første gangen mennesket erobret en fremmed klode.

Landingen i Stillhetens hav med Apollo 11, var som Armstrong sa, et kjempesprang for menneskeheten. Riktignok løste ikke denne måneferden noen problemer på jorda. Likevel var dette noe mennesket har drømt om siden Adam og Eva.

Landingen på månen, sammen med bevisstheten om at vi er i stand til dette, var det som i virkeligheten var et sprang for menneskeheten.

Ikke mer kuvogn

TEKST: INGRID NJERVE

For tyve år siden bodde jeg i Stavanger og deltok i NHF sin tog-kampanje. Sammen med andre rullestolbruker ble jeg plassert i ku-vogna som var det eneste tilbudet NSB hadde for slike som oss på Jærbanen.

Nå bor jeg i Oslo som er en fin by med operahus, stabilt vær og muligheter for å treffe en kjendis på HiFi-Klubben. Men det som gjør hovedstaden til en fantastisk by er transport-systemet.

I det jeg tar heisen ned fra leiligheten min vurderer jeg alternativene jeg har rett utenfor døra. Skal jeg ta trikk, tog eller buss? Det kommer nemlig an på. Skal jeg til restauranten Sydøst tar jeg trikken som stopper rett ved. Skal jeg bare til sentrum og har liten tid, tar jeg toget som kun bruker 4 minutter. Og skal jeg til en av strendene på Bygdøy, tar jeg bus-sen. Men skal jeg på veninnebesøk på Etterstad tar jeg først toget til sentrum og deretter T-banen videre.

Ja, for både trikk, tog, buss og T-bane er fint mulig å bruke med manuell rullestol. Stort sett kan også elektrisk rullestol også brukes, men det er fremdeles noen trikkestopp uten perrong og noen T-banestasjoner med avstand til vognen.

Neste gang du er på besøk i hovedstaden – benytt deg av det fantastiske tilbudet av of-fentlig transport. Og for virkelig å gjøre dere misunnelige; for rullestolbrukere er offentlig transport innen Oslo gratis.

Buss Lokalbussene har lavt gulv og klaff som bussjåføren kan brette ut til rampe. Noen sjåfører må bes om hjelp. På enkelte tidspunkt er det mange barnevogn-er på bussen og det kan da være liten plass. Vanligvis er det plass til tre stoler/vogner. Alle stopp er på bakkenivå.

T-bane Vognene har gulv uten trinn. Høydeforskjellen for å komme inn i vognen varierer fra perrong til perrong, og også på ulike steder på perrongen. Høydeforskjel-len kan variere fra 0 til ca 20 cm. I tillegg er det noen steder hvor det er stort gap mellom perrong og vogn (inntil 20 cm). Noen stopp er under bakken og noen på bakkenivå. Det er flere stasjoner som kun har ramper og ikke heis. Rampene kan være tunge å trille opp. Majorstua (bakkenivå), Nationalteateret (heis) og Jernbanetorget (heis vis Oslo S eller Oslo City) er de let-teste stasjonene i sentrum.

Trikk De fleste trikkesettene er nye med lavt gulv. Ved stoppesteder som har perrong er det nesten ingen høydeforskjell (inntil 5 cm). Alle større knutepunkt har perronger, men det er fremdeles noen stopp uten perrong og her er det ca 20 cm i høydeforskjell. Alle trikkestopp er på bakkenivå.

Tog Noen nye sett lavgulvstog (grønne). Disse har ikke høydeforskjell inn i vognen. Handikaptalett. Togene på Gjøvikbanen har heis. Ellers har alle stasjoner manuelle ramper som togbetje-ningen relativt raskt setter på plass. Alle stasjoner har heis, eller er på bakkenivå.

På tur til Gran Canaria

TEKST: RAGNAR NESHEIM

I begynnelsen av 1940 åra døde skipsreder Wrangell i Haugesund. Nokre år etter døde kona. Ekteparet var barnlaust og dei testamenterte bort en del av eigendom og midler til organisasjoner i Haugesund.

Haugesund Vanførelag fekk testamentert ein eiendom i Haugesund by.

Til å begynne med var det meininga at Haugesund Vanførelag skulle bygge ein vanføreheim i Haugesund. Det vart ingenting av bygging av vanføreheim og dermed vart heller ikkje eigendomen solgt.

Mange år etter vart eigendomen solgt og penger satt på bok, noko som har resultert i at summen i dag er betydelig.

Statuttene har år om anna også forandra seg litt i forhold til tida. Likevel har det skjedd lite før at me som vart valgt i 2006 vart opptatt av at statuttene måtte forandras hvis me skulle ha muligheter til å gjer noko med formuen, som nå var blitt stor. Me engasjerte advokater som fann ut at dei gamle statuttene var gått ut på dato. Vårt forslag til nye statutter vart derfor stetta av advokatene, stiftelses-tilsyn og Brønnøysund-registrene.

Statuttene går nå i det vesentliga ut på fremma feritilbud i Syden for bevegelseshemma i Nord Rogaland, noko som også fylkesmannen har stetta.

I 2007 leide me ein leilighet i Albir i Spania for vidare utleie for bevegelseshemma i Nord Rogaland. Leiligheten vart lite nytta på vinterhalvåret då det også i Spania kan vera

kjølig på vinteren.

I begynnelsen av 2008 reist noen av oss i styret til Gran Canaria for å sjå på leiligheter som kunne vera aktuelle. Det viste seg fort at det ikkje var så mange leilighetene å velge mellom.

I mange av leilighetskompleksa var det trapper eller trinn i inngang eller at leilighetene var delt i to etg. Dei fleste som var tilrettelagt var enten for dyre eller var så lagt fra strand og bebyggelse at vi var avhengig av transport.

Leiligheten vi har kjøpt, fant vi i Puerto de Mogan i eit lite boligkompleks på 16 leiligheter.

I Puerto de Mogan bur det ca. 1000 faste innbyggere (2006)

Boligkomplekset har eige badebasseng 28 grader og stort bobleblad. Badebassenget har badeheis som reguleres opp og ned med vanntrykk. Vi har låsbar bod i garasjen med innlagt strøm for ladning av elektrisk shopper e.l.

Leiligheten ligger i 2 etg. og er på 50 m2 med terrasse på 35m2. Der er eit stort soverom og eit lite soverom, med inntil 5 personer totalt. Til soverom og bad er det satt inn breiere dører. Badet er ikkje stort, men likevel stort nok for dei fleste. I dusjen er der satt inn klappsete festet til veg med nedfellbare handrekkje på den eine sida.

Kjøkkenet har barløysning som er brukenes.

Leiligheten ligger ca. 100 meter frå strandpromenaden som starter med

ei utrolig fin badestrand til båthavna og eit pulserende liv av mennesker, restauranter, båter og lukter.

Badestranda har flere ramper som er lagt ned mot sjøkanten.

Det er svært mange restauranter i Mogan. Noen er dårlig tilrettelagt, men dei fleste kjem me inn på. Ikkje alle har toalett som er tilrettelagt, men noen. Mange seier dei jobber med saka.

Kvar fredag er det marken i Mogan og då kjem det folk frå dei nærmaste byene og tettsteder og det myldrer av folk. Mange kjem til Mogan med båtene som går mellom Anginnegin og Mogan. Båtene går mange ganger til dagen, men tror ikkje desse er tilrettelagt for rullestol.

Ellers er dei fleste bussene utstyrt med heis eller lift og sjåførene er vennligheten sjølv. Dei hjelper med det dei kan og ikkje kan. (Ikkje alle sjåføre har lært å kjøre heisen, men då ringer dei til sjåfører som har lært det.)

Me har fått ein svært god avtale når det gjeld transport til og frå flyplassen.

”Maden” som me bruker har avtale med eit selskap som har minibuss som er tilrettelagt for rullestol. Dei kjem og henter og bringer når dei vet når flyet kjem og går. Der har vi ein spesialpris på 50 euro pr. tur med passasjerer inntil 4 stk. (Taxi koster ca.135 euro pr. vei til og flyplassen.)

Denne transporten kan med også benytte hvis vi ønsker oss eign tur rundt på øya.

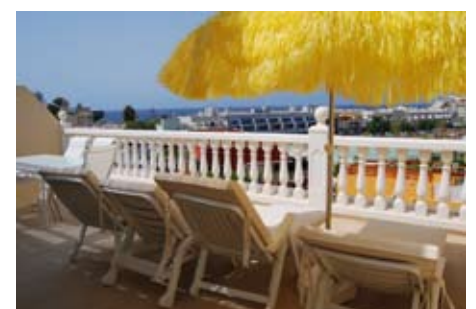

For stiftelsen er det viktig at vi leger ut leiligheten mest mulig og det vil derfor vera viktig at andre utanfor Nord Rogaland også får muligheten til å få seg ein fin ferie. Hvis ikkje noen av våre brukere bruker den, kan andre utanfor bruke leiligheten, men til ein noko høgare pris enn det vi frå Nord Rogaland betaler.

Prisen er sterkt subsidiert for bevegelseshemmede fra Nord Rogaland: 100 euro for ei uke, 150 euro for to uker. Andre betaler 200 euro per veke. I dei aller fleste tilfeller kan ingen leige leiligheten lenger enn 14 dagar.

Flybilletter kan bestilles hos "Via Tours Amanda Haugesund", på tlf: 52858850, eller epost: haugesund@viatours.no

Høyres dette spendende ut så ta først kontakt med oss i NHF Nord-Rogaland.

Endringer i brukerpassordningen

TEKST: ALF-ARE SKOG

NAV Hjelpemiddelsentral Hordaland gjør endringer i brukerpassordningen som forverrer ordningen.

Dette er først og fremst informasjon til deg som har brukerpass og som bor i Hordaland. Til deg som ikke har ordningen er dette et forvarsel om at det i neste omgang kan være tjenestetilbudet som du er avhengig av gjennom NAV som berøres. Ingen vet når og hvor NAV hopper.

Brukerpassordningen er en ordning som er blitt tatt opp i NAV mye takket være stort påtrykk fra brukerorganisasjonene der i blant Norges Handikapforbund. Hensikten med brukerpasset er å øke brukertilfredsheten på hjelpemiddelområdet. Gjennom aktiv brukermedvirkning kan brukerne benytte fagfolk og deres kompetanse i en egenstyrt prosess. Brukerpassordningen skal styrke brukernes rolle og forenkle hjelpemiddelformidlingen. Med ordningen ble brukerne satt i en gunstig og mer handlekraftig stilling både i forhold til reparasjoner og gjenanskaffelse av hjelpemidler. Ordningen er blitt hilst velkommen av brukerne og oppnådd høye skår i undersøkelser gjort av NTNU og SINTEF.

På siste møtet i Områdeutvalget ble utvalget orientert av NAV Hjelpemiddelsentral Hordaland om at det var pålegg fra NAV sentralt som lå til grunn for endringene i rutineene ved bruk av ordningen med virkning fra 1. desember 2009.

Hensikten med pålegget er å spare penger. Områdeutvalget ble gjort kjent med dette i september og på samme møte ble NAV Hjelpemiddelsentral Hordaland bedt om å se på hvilke økonomiske innsparinger som kunne ligge i endringsforslaget.

Henstillingen fra Områdeutvalget ble ikke vurdert. Ut fra de opplysninger Områdeutvalget har fått setter NAV Hjelpemiddelsentral Hordaland i gang med endringene uten å vite om de betyr noen besparelse. Det hele virker amatørmessig.

Der i mot er det ingen tvil hos brukerorganisasjonene at dette er et tilbakeskritt

Endringene betyr at bruker selv etter å ha fått rekvisisjonsnummer fra NAV Hjelpemiddelsentral Hordaland ikke kan kontakte leverandør uten at sentralen først har vurdert om den skal utføre jobben.

Derifra og til jobben er utført kan ta mange dager. Ved å gjøre dette grepet tar en fra brukeren selvbestemmelsesmuligheten og gjør brukeren unødvendig avhengig av en annen part. Den medfører ikke bare et større byråkrati for bruker. Den vil kunne være hovedaktøren til at leverandørene reduserer bemanningen og at det faglige nivå avtar.

Endringene gjøres mot SAFO og FFOs anbefalinger.

Nytt om pasientreiser

I løpet av hausten 2009 overtek helseføretaka dei siste oppgåvene som NAV i dag utfører når det gjeld pasientreiser. Dette er reiseplanlegging, informasjon om pasientreiser og saksbehandling av reiseoppgjør. Rettane dine er uendra, men omlegginga inneber nokre praktiske endringar for deg som pasient.

Den viktigaste endringa for deg som pasient/pårørande blir at du ikkje lenger kan oppsøkje NAV for å få dekt reiseutgifter i forbindelse med ei pasientreise, men må søkje om å få refundert utlegg. Dette gjer du ved å sende inn ei reiserekning. Skjemaet sender du saman med ei stadfesting av at du har vore til behandling, saman med alle originalkvitteringar, til Helseforetakenes senter for pasientreiser (adressa finn du på skjemaet, som er tilgjengeleg hos alle fastlegar, behandlarar og sjukehus).

Søknad om refusjon av reiseutgifter. Slik gjer du:

1. Treng du reiserettleiing eller

informasjon om rettane dine? – ring 05515.

2. Når du er hos behandlaren, få med deg reiserekningsskjema og konvolutt. Hugs å få med stadfesting på oppmøte frå behandlaren. Det kan for eksempel vere stempla timekort.
3. Fyll ut reiserekninga, legg ved originalkvitteringar og stadfesting av oppmøte.
4. Dette legg du i den ferdigadresserte konvolutt, som du sender Helseforetakenes senter for pasientreiser.
5. Dersom alt er i orden, kjem pengane inn på bankkontoen din.

Gradvis overtaking

For å sikre at overgangen til den nye ordninga går så smidig som råd, vil ein ha ei gradvis innføring i heile landet. Helse Midt-Noreg er først ute, deretter Helse Sør-Aust, Helse Nord og til slutt i Helse Vest.

Også i eigen helseregion blir det ein

smidig overgang til den nye ordninga.

I Helse Fonna skjer endringa:

5. november for deg som bur i Suldal, Sauda, Bokn, Tysvær, Utsira og Vindafjord

19. november for deg som bur i Haugesund og Karmøy

26. november for deg som bur i Etne, Sveio, Bømlo, Stord, Fitjar, Tysnes, Kvinnherad, Jondal, Odda, Ullensvang og Eidfjord

I Helse Stavanger skjer endringa:

10. november for deg som bur i Lund, Sokndal, Eigersund, Hå, Klepp, Time, Bjerkreim og Gjesdal

17. november for deg som bur i Sandnes, Sola, Randaberg, Hjelmeland, Strand, Forsand, Rennesøy, Finnøy og Kvitsøy

24. november for deg som bur i Stavanger, Eiganes og Tasta, Hundvåg og Storhaug, Hillevåg og Hinna, og Madla.

I Helse Bergen skjer endringa:

12. november for deg som bur i Bergen.

19. november for deg som bur i Ulvik, Granvik, Voss, Kvam, Fusa, Samnanger, Os, Austevoll, Sund, Fjell, Askøy, Vaksdal, Modalen, Osterøy, Meland, Øygarden, Radøy, Lindås, Austrheim, Fedje og Masfjorden

I Helse Førde skjer endringa:

17. november for deg som bur i Flora, Gulen, Solund, Hyllestad, Høyanger, Vik, Balestrand, Askvoll, Fjaler, Jølster, Førde, Naustdal og Bremanger.

1. desember for deg som bur i Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Årdal, Luster, Gaular, Vågsøy, Selje, Eid, Hornindal, Gloppen og Stryn.

Pasientreiser 05515

Når helseføretaka tek over ansvaret for pasientreiser, kan du få hjelp til å fylle ut skjemaet ved å ringje Pasientreiser 05515. Dette er eit nytt nasjonalt telefonnummeret for pasientreiser, der du i tillegg til hjelp til reiserekninga kan få hjelp til reiseplanlegging og få informasjon om rettane dine i samband med ei pasientreise. Det er også laga ei eksempelreiserekning med rettleiing til korleis du skal fylje ut skjemaet.

Reise med rekvisisjon

Dersom du av helsemessige årsaker ikkje kan ta rutegående transport kan du få ein rekvisisjon til anna transport. Det er din behandlar som skal vurdere behovet og skrive ut rekvisisjonen.

Manglande rutegående tilbod gir i nokre tilfelle òg rett til rekvisisjon til

annen transport. Det er Pasientreiser 05515 som avgjer om du har krav på dette, og skriv rekvisisjon på trafikkalt grunnlag.

For reiser med rekvisisjon skal du ikkje fylle ut reiserekningsskjema. Overtakinga av pasientreiser frå NAV inneber likevel nokre praktiske endringar for deg som reiser med rekvisisjon. Den største endringa er at du ikkje lengjer skal oppsøkje NAV for å få hjelp til reiseplanlegging ved flyreiser. Alle reiser skal no bestillast hos Pasientreiser 05515.

Som pasient/pårørande finn du mykje nyttig informasjon om pasientreiser på nettstaden www.pasientreiser.no. Det blir også sendt ut informasjonsmateriell om den nye ordninga til alle behandlarar i primærhelsetenesta, spesialisthelsetenesta, NAV og transportørar.

BERGEN

**Hjelpemiddelhuset
for korttidsutlån**Øvre Fyllingsvei 35, 5161 Laksevåg
Tlf. 55 94 71 30

Litt mer matglede!

**COOP
mega**Bergen
Bolig og ByfornyelsePb. 1011 Sentrum, 5808 Bergen
Tlf. 55 56 56 00

BØMLO

WÄRTSILÄ NORWAY AS
5420 RubbestadnesetTlf. 53 42 25 00 • Fax. 53 42 25 01
www.wartsila.com/no

ETNE

SØK

Skånevik Ølen Kraftlag

Tlf. 53 77 13 00 • post@sok.no • www.sok.no

KVINNHERAD

Sør-Norge Aluminium AS
5460 Husnes Fax. 53 47 50 26
Tlf. 53 47 50 00

BERGEN GROUP SKARVELAND

5450 Sunde i Sunnhordland

Tlf. 53 47 70 70 • www.bergengroup.no

MELAND

Frekhaug
FYSIOTERAPISENTER AS

Havnevn. 15, 5918 Frekhaug

Tlf. 56 17 14 50

ODDA

Eitnheim, 5750 Odda

Tlf. 53 65 00 40 Fax. 53 65 00 40

ODDA

**Odda Kjemiske Arbeiderforening
avd 61 av Industri og Energi, _IE**

Eitnheim, 5750 Odda

Tlf. 53 64 92 61 • Fax. 53 64 93 87

ASKØY

Nordea Kleppestø Senter

Pb. 24, 5321 Kleppestø, Tlf. 06001

BØMLO

Norvald Inge Fylkesnes

5430 Bremnes, Tlf. 53 42 14 16

FJELL

B. Telle Trearbeid AS

Tellnes Næringspark, 5357 Fjell, Tlf. 56 31 20 80, Støtter NHF's arbeide

FUSA

AS Bolaks5640 Eikelandssosen, Tlf. 56 58 06 00, www.bolaks.no

ODDA

Skare Maskin AS5750 Odda, Tlf. 908 94 821, www.skaremaskin.no**Høyer Odda AS**5751 Odda, Tlf. 53 64 80 80, www.hoyer-odda.no**Knut Kvandal Ingeniør AS**

5750 Odda, Tlf. 53 65 07 45, Fax. 53 65 07 46

OSTERØY

Hjelle Tøsse Bakeri

5284 Tyssebotn, Tlf. 56 39 54 14

Halleland Transport AS

Votlo, 5286 Haus, Tlf. 55 70 60 80

Ole Markussen og Sønner AS

5283 Fotlandsvåg, Tlf. 97 53 18 43

Arne K Solberg VVS

Flatevad, 5282 Lonevåg, Tlf. 56 39 24 31, Mob. 977 39 765

YX Valestrand Osterøy Servicesenter

Småland, 5281 Valestrandsfossen, Tlf. 56 39 41 86

Anonym støtte

STORD

Apotek1 Stord

Pb. 1, 5401 Stord, Tlf. 53 45 60 30, Fax. 53 45 60 31

Advokatene i Bergen AS

Torgbakken 5, 5411 Stord, Tlf. 53 45 60 00

FK Stord AS

Pb. 1284, 5406 Stord, Tlf. 53 40 09 00

ULVIK

Ulvik Bensin og Service AS

5730 Ulvik, Tlf. 56 52 63 89

Hardanger Saft og Siderfabrikk ASØvre Lekve, 5730 Ulvik, Tlf. 56 52 61 61, www.hardangersider.no

VOSS

Adv. Vinje

Vangsgt. 6, 5700 Voss, Tlf. 56 51 99 99, Fax. 56 51 99 98

Vedaa Rør og Fyringservice

Gamle Bordalsv. 43, 5700 Voss, Tlf. 92 21 59 04

ØYGARDEN

Ing. Helge Nilsen AS

Blomvåg, 5337 Rong, Tlf. 99 58 96 16

**Ta bussen
til
opplevelsene**

tide.no

tide

ALT RENHOLD**Vi tilbyr renholdsløsninger
tilpasset ditt behov!**

Kontakt oss for en uforpliktende renholdsprat.

Telefon: 99 03 39 31 • E-post: post@altrenhold.no • www.altrenhold.no

- Daglig renhold
- Nedvask
- Gulvvedlikehold
- Vinduspuss
- Byggrengjøring
- Teppe / møbelrens

- Sportspub m/ storskjerm
- Norsk Tippeliga,
Italiensk Seria A,
rettigheter m.m.

- Tilrettelagt for handikappede/
rullestolbrukere med heis,
ramper og kuleutskyter.

For bestilling eller informasjon ring 55 50 77 80

Vi takker alle våre annonsører
for den flotte støtten!

Fabrikkgaten 3, 5059 Bergen

Tlf. 55 59 67 00 Fax. 55 59 67 50
www.asplanviak.no

HANDI-NORGE AS

SPELIALISTER PÅ TILPASNING AV BIL handi.no TLF 800 31 414

veien til frihet...

Trenger du å tilpasse bilen din?
Det kan vi hjelpe deg med!!

Ring oss gratis på: 800 31 414

Husband Bank

Har du spesielle boligbehov?
Snakk med Husband Bank!

Les meir på www.husbandbank.no
eller ta kontakt på telefon: 815 33 370

Apotek 1 Sotra og Apotek 1 Promenaden

Hos oss setter vi deg som kunde i fokus.
Vi har sykepleiere i vår bandasjistavdeling
som kan gi råd og veiledning.

Ønsker du gjennomgang av dine
medikamenter kan du få snakke med
en av våre farmasøyer.

Vi kan levere sykepleiemateriell hjem etter avtale.

Vi leverer alt innen:

- Inkontinensprodukter
- Stomiutstyr
- Diabetesutstyr
- Brystproteser
- Næringsdrikker/sondemat
- Sårutstyr
- Støtte/kompresjonsstrømper
- Hudpleieprodukter
- Produkter til foreldre og barn
- Medisinsk utstyr

DIN SAMARBEIDSPARTNER PÅ
BANDASJIST- OG SYKEPLEIEMATERIELL

Apotek 1 Sotra
Santor Helsehus
5353 Straume
tlf: 56 31 56 00

Apotek 1 Promenaden
Knarvik Senter 2.etg.
Kvernhusmyrane 29
5914 Isdalste
tlf: 56357200

 APOTEK 1
Vår kunnskap - din trygghet

Kvinnherad Kommune

5470 Rosendal

STØTTER BARN OG UNGE
FUNKSJONSHEMMEDE

Tlf. 53 48 31 00

Vi takker
annonsørene

OH BETONG
INDRE ARNA

Ingen jobb for liten ...

Tlf. 55 24 93 33
www.ohbetong.no

Norconsult

Samfunnsplanlegging, Areal- og byplanlegging,
Skoleplanlegging, Veg- og trafikk,
Vann og avløp, Bygg

Starvhusgt. 2B, Pb. 1199 Sentrum, 5811 Bergen

Tlf. 55 37 55 00 Faks 55 37 55 01

e-post

postbergen@norconsult.no
www.norconsult.no

Hovedkontor
Tlf. 67 57 10 00

Norconsult Bergen har kompetanse på universell utforming.

Melding om universell utforming for Bergen kommune "tilgjengelighetsmeldingen".

Vurdering av hele bygningsmassen ved universitetene i Tromsø og Bergen med forslag om tiltak for bedre tilgjengelighet.

Utdanningsdirektoratets nasjonale rådgivingstjeneste for skoleanlegg: Bistand til plan og tilrettelegging. Universell utforming er sentralt.

www.osbuss.no

- * Transport av små og store grupper.
- * Transfer til og fra Flesland.
- * Vi skreddersyr turer etter kundens ønske
- * Vi har busser fra 11 til 50 sitteplasser.

- * Kvalitet!
- * Sikkerhet!
- * Fleksibilitet!

Kontakt oss for en hyggelig prat ☺

Os Minibuss Service as
Tlf: 56 30 99 80
Vakt tlf: 48 10 31 00
Mail: post@osbuss.no
www.osbuss.no

REMA 1000
bare lave priser

Rema 1000 Strandgaten
Strandgaten 198, 5004 Bergen

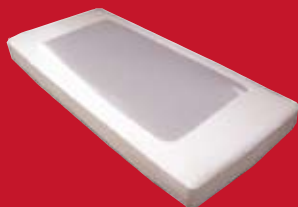
Rema 1000 Xhibition
Småstrandgaten 3, 5014 Bergen

Rema 1000 Skjold
Odinsvei 61, 5221 Nesttun

Rema 1000 Spectrum
Folke Bernadottesvei 44, 5147 Fyllingsdalen

Rema 1000 Marken
Marken 34 5017 Bergen

Juletilbud

Glidelaken stretch
for enkelt seng kr. **790,-**
(ord. kr. 962,-)

Glidelaken
for dobbeltseng kr. **990,-**
(ord. kr. 1.112,-)

Julegaven som garantert blir en suksess

Glidelakenet er et friksjonsfritt laken som gjør det mye enklere å snu seg i senga. Dette er genialt for alle uansett handicap eller sykdom. Passer glimrende til alle med rygg eller hofteproblemer, gravide med bekkenløsning, nyopererte, smertepasienter osv, osv. Lakenet blir levert i mange modeller.

*Arcus
Vita as*

Pb. 213, 5591 Etne
post@arcus-vita.no
www.arcus-vita.no

For bestilling ring oss
på 53 75 77 50 eller send oss
en epost på post@arcus-vita.no.
Merk bestillingen med «Juletilbud».

Vi sender over hele landet!

TOTAL

Vi takker
annonsørene

A D V O K A T E N E

*Tengs-Pedersen, Ueland,
Sæther & Birkeland*

MNA

Vågsgt. 42, 4306 Sandnes

Tlf. 51 66 50 20 Fax. 51 66 76 12

Dolphin

Plattformv. 5, Pb. 63, 4098 Tananger

Tlf. 51 69 43 00 • www.dolphin.as

HAUGESUND
Tlf. 52 70 73 70 - www.hgj.no

HVG
HAUGALAND
GJENVINNING AS

631

VÅRT FELLESKJØP
ER MODERNE

KLEPP

**Klepp
Kommune**
Tlf: 51 42 98 00
Støtter NHF Klepp

SANDNES

Montér Vest
Snekkerv. 22, 4302 Sandnes
Tlf. 51 60 34 00
www.monter.no

SOLA

D. Danielsen AS
Tananger, 4056 Tananger
Tlf. 51 64 88 00 Fax. 51 64 88 01
**Kolonial, skipshandel stor
husholdningsavdeling, riggavdeling**

SOLA

Kakekompaniet
Sunt, Søtt og Stiligt

STAVANGER

Kvaleberg Industri AS
Flinteg. 2A, 4016 Stavanger
Tlf. 51 95 04 95
Fax. 51 95 04 99

TALISMAN
ENERGY

Pb. 649 Sentrum, 4003 Stavanger
Tlf. 52 00 20 00
Ønsker alle GOD JUL og GODT NYTT ÅR

TIME

STORSTOVA
Tlf. 51 48 14 10 www.storstova.no

HAUGESUND

Berg Eiendom Haugaland AS
Karmsundgt. 51, 5531 Haugesund, Tlf. 52 86 55 70

KLEPP

Jæren Folkehøgskole
Søren Øvretvetsv. 9, Tlf. 51 78 51 00, Fax. 51 78 51 01

SANDNES

Bærheim Mur og Flis
Blidensol 2A, 4321 Sandnes, Tlf. 51 62 90 44

SOLA

Sola Taxi
4097 Sola, Tlf. 51 65 04 44, Mob. 92 69 92 66

STAVANGER

Kiropraktisk Klinikk AS
Nordbøgt. 6, 4006 Stavanger, Tlf. 51 89 60 55, Fax. 51 89 58 91

Tannlege Egil Gripsrud
St. Olavsgt. 13D, 4005 Stavanger, Tlf. 51 53 01 99

Cowi AS
Haugåsstubben 3, 4016 Stavanger, Tlf. 51 82 59 00 Fax. 93 57 38 98

TIME

Advokat Målfrid Ølberg
Pb. 306, 4349 Bryne, Tlf. 51 77 94 00, Fax. 51 77 94 01

Bryne Rør AS
Skuleg. 9, 4340 Bryne, Tlf. 51 77 82 00

Vi takker alle våre
annonsører for den flotte støtten!

Taxi 51 90 90 90
Stavanger Taxi www.stavanger-taxi.no

Mersmak
Conditori AS

Haugevegen 70, 5523 Haugesund Tlf. 52 71 37 44
Haraldsgt. 51, Tlf. 52 71 65 00
Kvala Senter, Tlf. 52 86 60 40
Raglamy Senter, Tlf. 52 71 78 95
Solvangen senter, Tlf. 51 29 43 34

**ROGALAND
FYLKESKOMMUNE**
REGIONAL UTVIKLING
4010 Stavanger
Tlf. 51 51 66 00
Vi oppfordrer alle våre innbyggere til
å vise ansvar i trafikken.

Alle som viser gyldig ledsagerbevis eller annen
bekreftelse på at de kommer fra institusjon
betaler for 1 billett og får 1 billett.
Gjelder for alle forestillinger
i Sandnes og Stavanger*

KINO

For mer informasjon
ring 51 51 07 00
www.sfkino.no
*Gjelder ikke luksussalen

Vi takker alle våre annonsører for den flotte støtten!

Bilfører **65+**

OPPFRISKNINGSKURS for bilførere over 65 år!

I samarbeid med Statens vegvesen Rogaland, Stavanger starter oppfriskningskurs for 65+ på flere steder i fylket.

Lær om de nye trafikkreglene, rundkjøring, kryss, hvordan «lese» trafikken, kompensering for alderen m.m.

Kursets mål er å gjøre deg til en tryggere og bedre bilist samt gi deg økt mobilitet, frihet og glede i trafikken. **NB! Ingen mister førerkortet!**

Vi arrangerer flere kurs fordelt på flere steder i fylket, både vår og høst. Ta kontakt med det lokale Folkeuniversitetet, eller med Statens vegvesen ved Per Eirik, telefon 51 91 16 84-958 38 940, for å få vite mer.

MELD DEG PÅ DU OGSÅ!

Statens vegvesen
Rogaland

Folkeuniversitetet

ORTOPEDITEKNIKK AS

Vi produserer og tilpasser alt av
ORTOPEDISKE HJELPEMIDLER
i samarbeid med sykehus og helseinstitusjoner i Rogaland.

Stavanger tlf. 51 88 56 60
Sandnes tlf. 51 66 44 83

e-post: stavanger@ortopediteknikk.no

Stavanger: Breidablikkvn. 3 B, Sandnes: Asheimvn. 2,
4017 Stavanger 4318 Sandnes

Avløpsrensing for
hus og hytter

Ipec Miljø AS

Tollnes Industriområde, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 75 00 • Fax. 37 27 75 01 • www.miljoe.as

ARKEOLOGISK MUSEUM

1. november 2009 – 21. mars 2010

A

R

K

E

O

L

O

G

I

RUNER – fra graffiti til gravskrift

ÅPENT: Tirsdag 11.00–20.00, onsdag – lørdag 11.00–15.00,
søndag 11.00–16.00, mandag stengt. Peder Klows gate 30A
Tlf. 51 83 26 00. WWW.ARKEOLOGISKMUSEUM.NO

Universitetet
i Stavanger

Power and productivity
for a better world™

www.abb.no

Sola kommune
Avdelling kommunalteknikk

VANN

AVLEP

RENOVASJON

PRODUKSJON

Vedlikehold av renovasjonsbeholdere

Over tid, kan enkelte deler på renovasjonsbeholderne slites og gå i stykker under tømning. Enkle tips om vedlikehold du gjør enkelt selv.

Dette gjelder først og fremst hengslene som holder lokket på plass og lufterventiler på siden av våtorganisk beholder. Har en av dine beholdere slike feil eller mangler, kan du komme innom servicetorget og hente nye reservedeler.

Dreier det seg om større skader på beholder, som brist, brukket hjulaksling, o.s.v. vil vi komme ut og reparere eller bytte beholder.

REIT PÅ SAK 6 51 64 64 55

Sola kommune, Tlf. 51 65 33 00, E-post: servicetorget@sola.kommune.no, www.sola.kommune.no

Utleie av leilighet tilhørende NHF Nord Rogaland Stiftelsen Haugesund

Leiligheten er på Gran Canaria i Puerto de Mogan (sørvest på øya)

Leilighetskomplekset heter EL Mirador og er en terrasseblokk med 16 leiligheter og er i 2. etg. nr. 9. Den er 100 % tilrettelagt for rullestol. Heis fra inngangsparti på markplan. I garasjeanlegget er det stor bod med plass til stor rullestol med mulighet for lading. Leiligheten er på ca. 50 m². med stor terrasse på ca. 35 m².

Leiligheten er fullt utstyrt for 5 personer. I hagen er det svømmebasseng med badeheis for rullestolbrukere. Bassenget er oppvarmet

og har ca. 28 grader til enhver tid. Der er også stort boblebad.

Leiligheten ligger i lett skrått terreng ca. 100 m fra badestrand og sentrum med utsikt ut over byen og havet. I sentrum er det mange spisesteder og barer og området er flatt. Puerto de Mogan er en gammel fiskelandsby og har også stor båthavn.

Prisen er sterkt subsidiert for bevegelsehemmede i Nord Rogaland. Giro betales senest 14 dager før avgang. Konto nr. 5083 06 64847. Utvask er inkl. i leien.

**Billetter kan bestilles tlf. 52858850
email: haugesund@viatours.no
(Reisebyrå) VIA TOURS AMANDA HAUGESUND**

Kontaktperson Anne K. Solbakken (eller andre på kontoret)
Transport til og fra flyplass kan bestilles direkte av: Transportør Carine Huybrechts
Mobiltlf. 0034 670645179 • Email: carine@internetmogan.com
Hun har biler med heis: Prisen er 50 eur pr. tur

**Er det noe du lurer på, ta kontakt med:
NHF Nord Rogaland Stiftelsen Haugesund V/ Ragnar Nesheim
Tlf. 90669366 / 45430220 email: ragnanes@online.no**

Hva ein fun tur !!!!!!!!!!!!! Ikkje gløym pass!!!!!!!!!!!!!!

Sudoku Sørvesten 4-09

vanskelig sudoku

7	8			6			5	9
			8	7				2
3						2		4
	7						6	
5		2						1
2				5	8			
		5	1					
8	1			3			9	6

Løsning på Sudoku i neste nummer av Sørvesten.

vanskelig sudoku

	6				1	8		9
	1				3		6	7
2		7	9					
6	7		4		9	5		
	9			1			2	
		1	2		7		9	6
					8	4		2
4	2		5				1	
1		9	3				7	

Løsning på Sudoku i neste nummer av Sørvesten.

Lett sudoku

	8	3	9		1		6	
6								3
			3		7			4
7		5	6			9		8
	6							
4		2			9	6		7
3			4		8			
5				9				2
	9		2		5	8	4	

Løsning på Sudoku i neste nummer av Sørvesten.

Norges Handikapforbund Sørvest - alfabetisk lokallagsliste

ALF Hordaland

Fred Gunnar Eide
Hylkjebakken 12
5109 Hylkje
99 35 88 86
fgu-eide@online.no

ALF Rogaland

Bjarne Kapstad
Krosshaugveien 3
4085 Hundvåg
51 54 84 65
bkapstad@online.no

HBF Hordaland

Jørgen Titlestad
Parkveien 4b
5007 Bergen
55 31 59 22
41 56 49 16
hordaland@hbf.no

HBF Rogaland

Gerd Marie Svelland
Granittveien10
4027 Stavanger
51 54 69 87
gerd-marie.svelland@laerdal.no

Hordaland Poliolog

Svein Johan Johannessen
Nordåsgrenda 80
5235 RÅDAL
55 13 19 65
Sveinj37@start.no

Rogaland Poliolog

Kjell Inge Bringedal
Stemmemyr 12
5542 Karmsund
52 22 80 86
kbrin@haugnett

LARS Hordaland

Svein Arne Vabø
Mangerbua 33
5911 Alversund
56 35 20 44
92 20 92 18
s-vab@frisurf.no

LARS Rogaland

Geir Inge Sivertsen
Fjogstadveien 94
4329 Sandnes
91 77 76 39
ginsive@online.no

LFA Hordaland

Gisle Hagenes,
Kyrkjesteinsvegen 15
5357 Fjell
90 66 56 42
gihage@online.no

LFN Hordaland

Stig Inge Otterlei
Knappenstigen 1
5337 Rong
56 38 87 48
rigott@online.no

LFN Rogaland

Kontakt Regionkontoret

LFS Hordaland

Hans Henrik Tøsdal
Nygårdsmøyren 1
5164 Laksevåg
91 86 60 74
hans@avantico.no

LFS Rogaland

Helge Høvik
Stortuvegen 8
4260 Torvastad
52 83 93 94
hehoevik@online.no

LKB Hordaland

Line Kristin Losnegård
Strimmelen 34
5097 Bergen
55 28 87 18
line@lkbhordaland.no

LKB Rogaland

Inger Marie Tjøstheim
Rødstilkveien 1
4049 Hafrsfjord
91 77 10 29
ingermot@lyse.net

NHF Bergen

Astrid Haugstad Tangerås
Østre Nesttunvn 20
Postboks 93
5852 Nesttun
55 10 78 00
astrid.tangeras@vital.no

NHF Bømlo

Arthur Nesse
5430 Bremnes
53 42 53 51

aashus@online.no

NHF Fusa

Marit Holmefjord Solvang
Holdhus
5640 Eikelandsosen
41 21 59 11
maritehs@gmail.com

NHF Hå

Monica Anita Lindman
Vatnamot
4364 Sirevåg
91 64 70 09

NHF Karmøy

Edna Blø
Sveinsvolljordet 12
4250 Kopervik
52 85 12 43
ea-blo@online.no

NHF Klepp og Time

Sissel Løchen
Arne Garborgsvei 16
4340 Bryne
51 48 87 13
sissel.loc@c2i.net

NHF Kvinnherad

Nils Magne Kloster
Heibråte 1
5454 Sæbøvik
53 47 63 93
nilsmagne.kloster@knett.no

NHF Meland

Anne-Berit Kolås
Fosse
5918 Frekhaug
56 17 08 06
kokolaas@online.no

NHF Nord-Rogaland

Ragnar Nesheim
Vikedal
5583 Vikedal
52 76 01 82
ragnanes@online.no

NHF Os

Maria Christine Dressel
Kuhnleveien 103
5200 Os
56 30 04 45
madress@online.no

NHF Sandnes

Per Langeland
Bruelandsenteret
Ganddalsveien 1
4307 Sandnes
51 68 74 47
48 24 30 46
per.langeland@c2i.net

NHF Sotra

Kontakt regionskontoret

NHF Stavanger

Anne Marie Auestad
Børeringen 9
4085 Hundvåg
90 60 07 39
52 90 21 92
am.auestad@getmail.no

NHF Stord

Anne-Jofrid Skibenes
Lønningsåsen 7, leil 3B
5417 Stord
53 41 11 86
anne-jofrid@start.no

NHF Ulvik

Björg Midtbø
Øvre Paradis 25
5730 Ulvik
56 52 63 42

NHF Voss

Björg Holm
Teigabrekko 14
5700 Voss
56 51 41 95
bjoerggho@online.no

NHF Øygarden

Magne Ingvald Rossnes
Rotevågsøy
5336 Tjeldstø
56 38 91 91
nhfogy@bluezone.no

NHFU Sørvest

Claire Benichou
Buneset 9, leil106
5410 Sagvåg
91 18 48 92
minimadame@live.no

Kryssord Sørvesten 3-09

Løsning kryssord! I neste nummer av Sørvesten.

NHF Sørvest		1		2	3	
4	5		6			
7						
8						9
	10				11	
12					13	
	14			15		
	16		17			
			19			

Vannrett:

- 2) Mannsnavn
- 4) Statsminister i Israel
- 7) Kampteknikk
- 8) Etterlikne
- 10) Havbukt
- 11) Donere
- 12) Jupiters hustru
- 13) Pronomen (omvendt)
- 14) Konsonanter
- 16) Dyret
- 19) Retning.

Loddrett:

- 1) Kvinnenavn
- 2) Labb
- 3) Handlekraft
- 4) Til vinterbruk
- 5) By i Tyskland
- 6) Fornuft
- 9) Mannsnavn
- 15) ,, ,, BAR
- 17) Naboer
- 18) 1 2 vannrett.

ALF

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

HBF

Handikappedes Barns Foreldreforening

LARS

Landsforeningen for Ryggmargskadde

LFN

Landsforeningen for Nakkeskadde

LFPS

Landsforeningen for Polioskadde

LFS

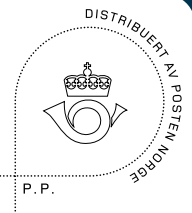
Landsforeningen for Slagrammede

LKB

Landsforeningen for Kvinner med
Bekkenløsningsplager

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

NORGE

Returadresse:
Norges Handikapforbund Sørvest
Østre Nesttunvn 20, 5852 Nesttun

*Vi ønsker alle våre
medlemmer og lesere
en riktig god jul
og et godt nytt år!*

